

УДК 378:316.46:001(051)(100)(045)

ISBN 978-617-7288-08-03

ISSN 2520-6702

Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»

International Scientific Journal of Universities and Leadership

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія KB №21661-1561P від 02.11.2015

Засновники:

Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України
Національний авіаційний університет

Рекомендовано до друку

Рішенням Вченої ради Інституту вищої освіти НАПН України
(Протокол № 5/3 від 11 травня 2017)

Адреса редакції:

Україна, 03680, м. Київ,
Пр-т Космонавта Комарова, 1
Національний авіаційний університет
e-mail: ul_editor@ukr.net
Тел.: +38-044-406-72-08
Тел./факс: +38-044 497-33-85

This publication has been funded with support from the European Union. The publication reflects the views only of the authors, and the Union cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

© Проект Програми TEMPUS «Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту»
(ELITE – Education for Leadership, Intelligence and Talent Encouraging), 2016

© Інститут вищої освіти НАПН України, 2016

© Національний авіаційний університет, 2016

*ЛЕБІДЬ Неля,
кандидат психологічних наук,
заступник завідувача науково-дослідної
лабораторії культури лідерства,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Україна*

*БРЕУС Юлія,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник науково-
дослідної лабораторії культури лідерства,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
Україна*

КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СТУДЕНТАМИ

У статті наведено результати аналізу проблеми партнерської взаємодії викладача і студента. Представлено партнерську взаємодію викладача і студента як варіант суб'єкт-суб'єктної взаємодії, заснованої на співробітництві. Виділено технології у викладанні, за допомогою яких принципи партнерської взаємодії можуть бути реалізовані найкращим чином: коучинг, наставництво (менторство), консультування, тренінг, тьюторство, модерація та фасилітація. Визначено перелік професійних компетенцій викладача закладу вищої освіти, необхідних для здійснення партнерської взаємодії як запоруки якісної професійної діяльності в сучасних умовах.

***Ключові слова:** партнерська взаємодія викладача і студента, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, співробітництво, коучинг, наставництво, консультування, тренінг, менторство, модерація, фасилітація, компетенції викладача.*

Постановка проблеми та її актуальність. Розвиток інформаційного суспільства, накопичення знань, швидка динаміка у вимогах до професійної діяльності потребує зміни специфіки підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

Актуальним сьогодні стає не стільки передача знань від викладача до студента, а формування компетенцій, що забезпечать успіх студента в будь-якій сфері діяльності. Прикладом таких компетенцій є виділений у доповіді «The

Future of Jobs» в межах Всесвітнього економічного форуму перелік найважливіших компетенцій, які будуть найбільш цінними для роботодавців. Зокрема, до них відносяться: вміння вирішувати проблеми, критичне мислення, креативність, управління людьми, навички взаємодії, емоційний інтелект, судження й прийняття рішень, клієнторієнтованість, вміння вести переговори, когнітивна гнучкість[11].

Розвиток зазначених компетенцій можливо забезпечити лише в процесі активної свідомої міжособистісної взаємодії. Таким чином перехід від «суб'єкт-об'єктної» взаємодії викладача та студента до «суб'єкт-суб'єктної» постає одним з ключових аспектів зміни парадигми викладання. Така взаємодія має характер партнерської, заснованої на співробітництві, спрямована на успішне запровадження сучасних підходів у викладанні: студентоцентрованого навчання, навчання через дослідження, дистанційного навчання.

Попри те, що більшість вищих навчальних закладів України декларують запровадження зазначених підходів, на сьогодні підхід до викладання в університетах України є здебільшого орієнтованим на передачу знань. Це обумовлено низкою проблем різного рівня – на рівні держави, навчального закладу, особистості викладача та студента. При цьому вирішення комплексних проблем, на нашу думку, буде можливо лише за умови усвідомлення учасниками навчального процесу необхідності зміни своєї позиції та формуванням у них відповідних компетенцій для реалізації принципів партнерської взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Взаємодія викладача і студента розглядається у науковому доробку багатьох дослідників. Контекст педагогічної взаємодії проаналізовано в роботах О. Глузмана, О. Друганової, С. Золотухіної, М. Євтуха, В. Курило, О. Микитюка, С. Микитюк, В. Майбородової, Н. Побірченко, Н. Пузиркової, О. Радул та ін. Взаємодію у навчанні описують зарубіжні автори (Р. Селман, О. Стауфорд, М. Фландерс, М. Хаузен) виходячи з положень гуманістичної й когнітивної психології. Партнерську взаємодію як поняття було визначено в межах суб'єктного підходу вивчення особистості (Б. Ананьєв, К. Абульханова, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, В. Татенко).

Метою статті є аналіз особливостей партнерської взаємодії викладача і студента та визначення компетенцій викладача, необхідних для її успішної реалізації.

Виклад основного матеріалу. Під взаєминами «викладач-студент» розуміється цілеспрямована взаємодія суб'єктів педагогічного процесу, яка детермінована метою й завданнями спільної навчально-професійної діяльності, визначається як загальними психологічними механізмами, так і чітко

визначеними соціально-рольовими функціями партнерів, особливостями й закономірностями педагогічного спілкування в умовах вищого педагогічного навчального закладу [2].

Партнерська взаємодія викладача та студента розглядається нами як варіант суб'єкт-суб'єктної взаємодії, заснованої на співробітництві.

Суб'єктність, на думку В. Татенка, «є загальнолюдським вираженням суверенності дійсної людини, вільної і водночас персонально відповідальної перед собою й іншими за результати своїх діянь» [5, с. 5]. При цьому, щоб стати суб'єктом відповідної діяльності, на думку Б. Ананьєва, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, треба «освоїти її, оволодіти нею, бути здатним до її здійснення і творчого перетворення» [4, с. 250].

Зважаючи на вищезазначене, ми розглядаємо суб'єкт-суб'єктну взаємодію не як індивідуальний підхід до студентів, а як підхід, що забезпечує їх особистісне зростання та формування активної життєвої позиції в процесі навчальної діяльності. Викладач в процесі даної діяльності також самореалізується, переходячи на вищі щаблі особистісного розвитку. Важливим аспектом партнерства є те, що в процесі навчальної діяльності реалізуються потреби та інтереси всіх учасників взаємодії.

Ключовою відмінністю від традиційного підходу в навчанні є перш за все те, що викладач не виступає головним експертом в навчальному процесі, а займає позицію «посередника», «консультанта», «того, хто скеровує».

Партнерська взаємодія передбачає спільну діяльність викладача та студентів, засновану на взаємоповазі, прояві активної позиції та інтересу, особистісній значущості діяльності, усвідомленню її цілей. Найкращим чином зазначені принципи можуть бути реалізовані через такі технології у викладанні: коучинг, наставництво (менторство), консультування, тренінг, тьюторство, модерація, фасилітація. Розглянемо особливості кожної із зазначених технологій окремо.

Феномен *коучингу* у вищій школі є новим напрямом у педагогічній науці й практиці. На сьогодні коучинг вважається інструментом особистісного й професійного розвитку й базується на уявленні про усвідомленість та можливості цілеспрямованого розвитку людини. В основі моделі коучингу лежить принцип «Хочу і можу!».

Коучинг має різні цілі, стратегії та стилі, проте, процес має чотири стадії, за С. Дугласом і У. Морлейем, а саме: встановлення цілей, оцінювання, планування діяльності, сама діяльність та моніторинг [6]. Ці стадії відповідають управлінським функціям діяльності викладача, тому можуть легко бути адаптовані в освітній сфері.

В Україні дослідження технології коучингу в освіті здійснила С. Романова, яка зазначає, що коучинг – це взаємостосунки між викладачем і студентами, коли викладач ефективно організовує процес пошуку студентами кращих відповідей на питання, що їх цікавлять, допомагає студентам розвиватися, закріплювати нові навички й досягати високих результатів у своїй майбутній професії [3, с. 83].

Особливістю коуч-підходу є те, що викладач не вчить, не консультиє, в традиційному розумінні цих дій, – він ставить питання студенту. Такі запитання мають сприяти визначенню потреб студентів, стимулювати мислення, мобілізувати попередні знання і досвід, актуалізувати явний чи ще прихований до цього часу потенціал особистості. Спираючись на вищезазначене, можемо визначити мету даної технології – допомогти студенту самостійно знайти спосіб вирішення проблеми, реалізувати свій потенціал, а не вирішувати за нього чи показувати шлях і механізм її вирішення.

Інша технологія, що віддзеркалює партнерську взаємодію викладача і студента – *наставництво*, що часто вживається як синонім терміну «менторство». Основою зазначеної технології є реалізація принципу «Роби, як я».

Вченими було виділено етапи співпраці наставника та підопічного. Наприклад, Дж. Хей пропонує такі етапи: об'єднання – оцінювання – аналіз – альтернативні дії – планування дій – застосування на практиці – результат [8].

Наставник може допомагати вирішувати дискусійні питання, приймати складні рішення, давати поради щодо виконуваних проектів чи самостійних завдань, вводити студентів у реальні професійні сфери, допомагати подолати розрив між теорією і практикою. Ментор повинен прагнути, щоб його учень був навіть кращий за нього. На думку польського вченого Semkow Jerzy, учитель-ментор – нова іпостась учителя, тобто особи, яка відмовляється від ролі єдиного носія правди і скарбниці знань, а переймає на себе роль порадики і довіреної особи учня. У своїх працях М. Гардінер навела семантичний ряд, який описує відносини у процесі наставництва: надійність, відкритість, обмін, повага, щирість, підтримка, незасудженість, емпатія, виклик, недирективні стосунки, лояльність, захищеність, погодженість, розуміння, чесність, активне слухання, усвідомлення потреби, довіра, взаємні цінності, конфіденційність, турбота.

Варто зазначити, що основним завданням цієї технології є доведення студента до такого етапу в професійному розвитку, на якому він зможе самостійно й відповідально реалізувати свої професійні можливості.

Консультивання як одна із технологій у діяльності викладача полягає в реалізації принципу «Я тобі допоможу». Сутність пропонованої моделі полягає

в тому, що традиційний виклад матеріалу викладачем відсутній, а навчальна функція реалізується через консультування.

Згідно з визначенням В. Рехтієна «консультування є інтеракцією, в ході якої одна особа (студент) шляхом взаємодії з іншою особою (викладачем) намагається глибше зрозуміти сутність власних проблем і знайти шляхи до їх розв'язання» [10, с.297].

Консультація – це форма навчального заняття, при якій студент отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Вони застосовуються у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів з метою допомогти студентам розібратися в складних питаннях, поглибити і доповнити їх теоретичні знання, посилити їх професійне самовизначення.

Увага під час консультування зосереджена на вирішенні конкретної проблеми. Консультант або має готове рішення, яке він може запропонувати, або знає способи діяльності, які вказують шлях до вирішення проблеми. Головна мета викладача в такій моделі навчання – навчити студента вчитися.

Наступною технологією, яка широко використовується у практиці роботи вищої школи є *тренінг*, що є ключовим елементом системи активних методів навчання та полягає в реалізації принципу «Не вмієш – навчимо». Термін «тренінг» має низку значень: навчання, виховання, тренування. Одним із визначень є визначення групи авторів (М. Артюшина, Н. Бутенко, Г. Ковальчук та ін.), згідно з яким тренінг – це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду. «Тренінгові технології», за П. Бавіною[1], – це спеціально організовані й розгорнуті у часі процедури навчання, під час яких реалізується уся система взаємозв'язків між цілями, задачами, змістом, ігровими та неігровими інтерактивними методами навчання, а також система зворотного зв'язку і корекції.

Викладач-тренер через систему засвоєння певних знань сприяє оволодінню студентом не просто спеціальності, а майстерності виконання майбутньої професійної діяльності. Знання на тренінгу не подаються у готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників. У центрі уваги – самостійне навчання учасників та інтенсивна взаємодія. Відповідальність за результативність навчального процесу несуть однаковою мірою як викладач, так і кожний учасник тренінгу.

Тьюторство розглядається як технологія індивідуалізації освіти, що передбачає створення реальних умов для входження кожного суб'єкта з його прагненнями і можливостями в процес навчання, як управління ним своєю власною освітньою траєкторією.

У своїх працях Т. Ковальова, Т. Лукіна та ін. визначають тьюторство як технологію індивідуального супроводу процесу освоєння певної діяльності. Учені Н. Костіна, Н. Рибалкіна та ін. акцентують увагу на тому, що, на відміну від учителя і викладача, які знають загальну мету та кінцевий результат, а також шляхи, які ведуть до нього, тьютор піклується про індивідуальне формування певного студента, про окремі, лише йому притаманні засоби навчання і виховання.

Аналізуючи світовий досвід (Майкл Г. Мур, Грег Крислі, Р Вільямс), можна зробити висновок, що поняття «тьютор» в західній науці частіше використовується стосовно дистанційної освіти дорослих. Проте, спираючись на сучасні вітчизняні дослідження у сфері професійної діяльності тьютора, відзначимо, що в останні роки з'явилися роботи, в яких досліджується питання розширення спектра ролей викладача вищої школи. Так, у роботах Ю. Громико, Т. Ковальнової, В. Слободчикова, Ю. Турчанінової, П. Щедровицького роль тьютора визнано важливою та невід'ємною функцією викладача.

Зазначимо, що основними завданнями тьютора є навчити студентів орієнтуватися в інформаційних полях, сформувати потяг до самостійного пошуку відповідей на питання, вирішення поставленої проблеми і виходу з конкретних пізнавальних ситуацій. Його основна роль – участь у процесі самоосвіти та формуванні індивідуальної відповідальності студентів за знання; супроводі, підтримці процесу навчання.

Розглянемо наступну технологію – *модерацію* – діяльність, що спрямована на розкриття потенційних можливостей студента. В основі модерації лежить ідея використання спеціальних методів, що сприяють організації процесу вільної комунікації, обміну думками, судженнями й підведення студентів до прийняття рішення шляхом реалізації внутрішніх можливостей.

Ефективність модерації визначається тим, що прийоми, методи й форми організації пізнавальної практики спрямовані на активізацію аналітичної та рефлексивної діяльності студентів, розвиток дослідницьких і проєктувальних умінь, комунікативних здібностей та навичок роботи в команді. Основними методами роботи викладача-модератора є такі, які спонукають студентів до діяльності й активізують їх, виявляють проблеми й очікування, що існують, організують дискусійний процес. Викладач-модератор виступає посередником, який сприяє встановленню відносин між студентами.

На думку Г. Хаусманна і Х. Штюрмера [7], узагальненою метою модерації може бути організація групової роботи в режимі співробітництва при дотриманні рівності її учасників. Модератор в цьому випадку відмовляється від застосування влади, а також від оцінки групової взаємодії.

Фасилітація як різновид педагогічної взаємодії, визначається певною нейтральністю викладача у сенсі його втручання у процес мислення студентів, прийняття рішень, зміст особистісних суджень. У цьому випадку викладач зосереджує увагу на організації процесу, в якому студенти визначають мету й досягають її.

Фасилітатор не є експертом і не навчає учасників, а надає їм спеціальні технології групової роботи для створення необхідного продукту. Для нього важливо не підготувати зміст наукової інформації, навчальні матеріали, а продумати структуру процесу, який би забезпечував позицію студентів як агентів дій, суб'єктів пізнавальної діяльності.

Мета фасилітації – вирішити конкретні питання, проаналізувати проблемне поле і знайти вирішення конкретних проблемних зон. Методи фасилітації при цьому дозволяють зібрати ідеї, уточнити завдання, спланувати дії. Результатом фасилітаційної сесії має бути прийняття конкретного рішення і пропозицій.

Так, все частіше викладач виступає не як джерело знань під час лекцій і той, хто оцінює під час іспиту, а в як коуч, тьютор, тренер, консультант, модератор чи фасилітатор під час освітнього процесу. Такого висновку ми дійшли, узагальнюючи досвід реалізації міжнародного проекту «ELITE» («Освіта задля лідерства, інтелігентності та розвитку таланту») програми TEMPUS, участі у Програмі розвитку лідерського потенціалу університетів України за підтримки Британської Ради у партнерстві з Інститутом вищої освіти НАПН України та Фундацією лідерства для вищої освіти (Велика Британія). Мета зазначених проектів – посилити роль українських ВНЗ як генераторів соціального прогресу в імплементації державної політики з розвитку людських ресурсів та створення національної мережі фахівців, готових упроваджувати інноваційні зміни у своїх закладах вищої освіти. Зокрема, виявилось очевидним, що ефективне впровадження інновацій у сфері вищої освіти можливе лише за умови реалізації партнерської взаємодії зі студентами. Ефективність зазначених технологій викладання, через які здійснюється реалізація партнерської взаємодії зі студентами, в більшій мірі залежить не стільки від використання відповідних методів, скільки від зміни позиції, «особистісної перебудови» викладача. Саме тому нами були виділені необхідні професійні компетенції, які сприятимуть забезпеченню партнерської взаємодії зі студентами та здійсненню викладачем якісної професійної діяльності в сучасних умовах.

Ми поділяємо думку авторів, що розглядають професійні компетенції як відповідний набір знань, навичок, відношень, що дають змогу ефективно діяти та виконувати функції, які сприяють досягненню певних стандартів у

професійній галузі або виді діяльності (Міжнародний департамент стандартів навчання (IBSTPI). У контексті нашого дослідження виділяємо наступний перелік необхідних професійних компетенцій викладача:

- *Аналітичне мислення* – дозволить об’єктивно сприймати, вивчати та викладати інформацію; передбачає аналіз і узагальнення інформації з різних джерел, врахування деталей та тенденцій, визначення проблем, їхньої важливості та причинно-наслідкових зв’язків; здатність до визначення різних шляхів розв’язання проблем та генерування нових ідей.
- *Гнучкість* – сприятиме адаптації та ефективній роботі в різних ситуаціях з окремими людьми або групами; усвідомленню різних, протилежних точок зору на проблему, адаптації підходів.
- *Емоційний інтелект* – забезпечить розуміння та управління власними емоціями та емоціями інших людей в процесі взаємодії.
- *Етичність* – сприятиме прояву здатності поважати особистість студента; ставитися до студента як до партнера, рівноправного учасника процесу навчання.
- *Ефективна комунікація* – дозволить здійснювати ефективний обмін інформацією з метою досягнення розуміння та підтримки на шляху реалізації цілей; чітко та зрозуміло формулювати свою точку зору, враховуючи потреби аудиторії, в різних умовах та з використанням різних форм (письмово та усно) та способів комунікації; прислухатися до інших та забезпечувати постійний зворотній зв’язок.
- *Ефективне використання методів викладання* – забезпечить ефективний підбір прийомів та методів роботи в рамках одного заняття чи циклу занять; використання методів, які спонукають студентів до роздумів та обговорень, дозволяють проявити активність всім студентам на занятті; прозоре та обґрунтоване оцінювання.
- *Знання предмету викладання* – сприятиме прояву здатності отримувати інформацію, аналізувати, узагальнювати і використовувати її для викладання; подавати навчальний матеріал доступно, обґрунтовано і послідовно; поінформованість про нові тенденції в науковій галузі та сфері викладання.
- *Мотивування студентів* – дозволить стимулювати студентів до поглиблення знань з предмета викладання, викликати інтерес до дисципліни, визначати вимірні критерії успіху та допомагати у їх досягненні.
- *Побудова ефективної взаємодії* – забезпечить співпрацю зі студентами та стимулюватиме співпрацю між студентами; взаємне дотримання правил та

домовленостей; підтримку прояву ініціативи; підтримку менш активним студентам.

- *Розвиток інших* – сприятиме навчанню або розвитку інших на основі відповідного рівня аналізу їхніх потреб.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на швидке оновлення знань, переважання різноманітних технологій, еволюцію науки, мультикультурну взаємодію у сфері вищої освіти, виникає необхідність у переході викладача від позиції «транслятора знань» до ролі партнера, що поділяє відповідальність та поважає автономію студентів у навчанні. Принципи партнерської взаємодії найкращим чином можуть бути реалізовані через наступні технології у викладанні: коучинг, наставництво (менторство), консультування, тренінг, тьюторство, модерація та фасилітація. Важливо розуміти, що ефективність зазначених технологій в більшій мірі залежить не стільки від використання відповідних методів, скільки від зміни позиції, «особистісної перебудови» викладача. Насамперед, ми виділяємо наступний перелік необхідних професійних компетенцій викладача вищої школи для здійснення ними якісної професійної діяльності в сучасних умовах: аналітичне мислення, гнучкість, емоційний інтелект, етичність, ефективна комунікація, ефективне використання методів викладання, знання предмету викладання, мотивування студентів, побудова ефективної взаємодії, розвиток інших.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Перспективним напрямом дослідження вважаємо розробку системи оцінки розвитку зазначених компетенцій у викладачів вищої школи.

Список використаних джерел:

1. Бавина П. А. Тренинговые технологии в формировании коммуникативной компетентности будущих менеджеров: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / П. А. Бавина. – Санкт-Петербург, 2006. – 26 с.
2. Микитюк Г. Ю. Взаємини викладачів зі студентами як чинник становлення особистості майбутнього вчителя : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Г. Ю. Микитюк; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2003. – 20 с.
3. Романова С. М. Коучінг як нова технологія в професійній освіті / С. М. Романова // Вісник Нац. авіац. ун-ту. Серія : Педагогіка. Психологія. – 2010. – Вип. 3. – С. 83–86.
4. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология человека: введение в психологию субъективности / Слободчиков В. И. – М., 1995. – 384 с.

5. Татенко В. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології / В. Татенко // Соціальна психологія. – 2006. – № 1. – С. 3-13.
6. Douglas C.A. Executive Coaching: An Annotated Bibliography / C.A. Douglas, W.H. Morley. – NC: Greensboro, Center for Creative Leadership, 2000. – 164p.
7. Hausmann G., Stunner H. Zielwirksame Moderation. — Renningen-Malmsheim, 1994.
8. Hay J. Transformational mentoring / J. Hay. – McGraw-Hill Company, 1995. – 227 p.
9. Mentoring. Presentation at the LTSN Generic Centre “Enhancing Continuing Professional Development”, 26 April, 2001. – 13 p.
10. Rehtien W. Beratung. Theorien Modelle und Methoden / W. Rehtien. – Munchen, 1998. – 231 p.
11. The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution>

COMPETENCES OF THE HIGHER SCHOOL TEACHER UNDER CONDITIONS OF PARTNERSHIPS WITH STUDENTS

Summary

Considering rapid updating of knowledge, the prevalence of various technologies, the evolution of science, multicultural cooperation in the field of higher education, it is necessary to move the position of teacher from “broadcaster of knowledge” to a partner that shares responsibility and respecting the autonomy of student learning.

Partnership interaction of a teacher and a student is considered as an option subject-subjective interaction based on cooperation. Subject-subjective interaction is understood in this case not as an individual approach to students, but as an approach that provides their personal growth and formation of active life position during learning activities.

The principles of partnership interaction in the best way can be realized through the following technologies in teaching: coaching, mentoring, consulting, training, tutoring, moderation and facilitation.

It is important to understand that the effectiveness of these technologies is more dependent not only on the use of appropriate methods but also on changing of the position of “personal reconstruction” of the teacher. First, we excrete the following list of required professional competence of high school teacher to carry out by them high-quality professional activity in modern conditions: analytical thinking, flexibility, emotional intelligence, ethics, effective communication, effective use of teaching methods, knowledge of subject teaching, motivating students, the creation of an effective interaction, development of others.

Keywords: *partnership interaction of teacher and student; subject-subjective interaction; cooperation; coaching; mentoring; consulting; training; tutoring; moderation; facilitation; competence of high school teacher.*